

Folkhälsomyndigheten

KUNSSKAPSSTÖD FÖR ATT FÖREBYGGA SPELPROBLEM

Spel om pengar är en folkhälsofråga

Om broschyren

Broschyrens syfte är att visa behovet av att förebygga problem med spel om pengar. Spelproblem är ett folkhälsoproblem som ger negativa sociala, ekonomiska och hälsomässiga konsekvenser – inte minst för närstående till personer med spelproblem och därför behövs kunskap om åtgärder inom området.

Genom att lära sig mer om omfattningen av spelproblemen i befolkningen och vilka som drabbas kan det förebyggande arbetet bli mer effektivt. Särskilt viktigt är kunskaper om barns utsatthet och att det förebyggande arbetet genomsyras av ett folkhälsoperspektiv. Broschyren vänder sig till beslutsfattare och personer som arbetar förebyggande vid myndigheter, kommuner, regioner, ideella föreningar och spelbolag.

Data om statistik i Sverige i denna broschyr är tagna från **Swelogs**, Swedish longitudinal gambling study, en befolkningsstudie om spel om pengar och hälsa. Läs mer om undersökningen på Folkhälsomyndighetens webbplats.

SPELPREVENTION.SE

Denna publikation är en del av Folkhälsomyndighetens kunskapsstöd om spel om pengar och spelproblem. Kunskapsstödet vänder sig till dig som arbetar med att förebygga spelproblem.

Många i befolkningen påverkas av spelproblem

Omkring 340 000 personer i Sverige (4,2 procent) har någon grad av spelproblem. Ungefär 100 000 personer (1,3 procent av befolkningen) har ett problemspelande varav 45 000 personer har så allvarliga spelproblem att det kan röra sig om ett beroende. Men fler än så drabbas. Ungefär 165 000 personer lever tillsammans med någon som har ett problemspelande. Av dem är 68 000 barn.

Spelproblem är ett folkhälsoproblem. Det innebär att det kan ge allvarliga hälsomässiga, sociala och ekonomiska konsekvenser, bidrar till ojämlikhet i hälsa och är möjligt att förebygga.

Tillsammans förebygger vi spelproblem

Att förebygga spelproblem kan på både lång och kort sikt bidra till samhälls-ekonomi i stort. Samhällskostnaden för spelproblem i Sverige beräknades till cirka 14 miljarder kronor 2018. Den största delen av kostnaderna var produktionsbortfall.

Flera aktörer har ansvar att förebygga spelproblem och motverka negativa skadeverkningar av spel. Exempelvis stat, myndigheter, region, kommun och spelbolag. Föreningsliv, skola, spelmarknad och arbetsliv är viktiga arenor för det förebyggande arbete.

Får leva länge med konsekvenserna

Många går in och ut ur spelproblem. Det innebär att över tid ökar andelen personer som har haft spelproblem vid någon tidpunkt. De personer som slutar ha spelproblem får ofta leva länge med de negativa konsekvenserna. Många drar till exempel på sig stora skulder som de får betala av under flera år, och som påverkar familjens övriga ekonomi.

Vanligt att spela om pengar

De flesta i Sverige har någon gång spelat om pengar. Ungefär 60 procent har spelat om pengar under det senaste året och ungefär var tionde person (11 procent) spelar varje vecka. De flesta spel kan i dag spelas antingen online eller landbaserat, det vill säga via spelbutik, ombud, travbana eller på kasino. Lotterier, nummerspel och hästspel är de vanligaste spelformerna.

SPEL KAN HA EN HÖG RISKPOTENTIAL

Vissa typer av spel ökar risken att utveckla spelproblem. Spel med hög riskpotential kännetecknas av kort tid mellan satsning, resultat och möjlighet att satsa igen på samma spel. Poker på internet, kasinospel och spelautomater, är spel med hög riskpotential.

Vad är spelproblem?

Spelproblem är de negativa sociala, ekonomiska och hälsomässiga konsekvenserna av spel om pengar. Det kan handla om allt från enstaka negativa konsekvenser för en person som spelar till ett kliniskt beroende. Ofta lägger personer med spelproblem ner stora summor pengar och mycket tid på sitt spelande, något som även påverkar både närstående och samhället i stort.

Så mäts spelproblem

Det finns flera tecken på att en person har spelproblem. Genom att besvara ett antal frågor går det att mäta om och hur stora problemen i så fall är. Följande frågor använder mätinstrumentet Problem Gambling Severity Index (PGSI):

- Spelar du för mer än du har råd att förlora?
- Spelar du för större summor för att få samma känsla av spänning?
- Har du återvänt en annan dag för att vinna tillbaka det du förlorat?
- Har du lånat pengar eller sålt något för att ha pengar att spela för?
- Har du upplevt problem på grund av ditt spelande?
- Har spelandet gett hälsoproblem, till exempel stress och ångest?
- Har någon kritiserat ditt spelande?
- Har spelandet orsakat ekonomiska problem för dig eller ditt hushåll?
- Har du känt skuld över spelandet eller vad som händer när du spelar?

Ju oftare en person upplever ett symptom och ju fler punkter som uppfylls, desto allvarligare är problemen.

Spelproblem drabbar närstående

De negativa konsekvenserna av att ha spelproblem drabbar inte bara den som har problem. Familjen (inte minst barn till personer med spelproblem), släktingar, vänner och andra i personens närhet påverkas på olika sätt.

Känslor av skuld och skam som personer med spelproblem har, skadar ofta relationerna till omgivningen, till exempel när närstående känner sig lurade av och förlorar tilltron till den som spelar. Många närstående drabbas även ekonomiskt, inte minst en partner som har gemensam ekonomi med personen som har spelproblem. Även släktingar och vänner som lånar ut pengar påverkas.

Liknar problem med alkohol

Konsekvenserna för personer med spelproblem och deras närstående liknar konsekvenserna för personer med alkoholproblem. Ofta har personer med spelproblem också riskkonsumtion av alkohol, och använder tobak och narkotika, och det är mer vanligt att de varit utsatta för våld.

Barn har rätt till en spelfri uppväxt

68 000 barn växer upp med spelproblem i familjen. Föräldrar med spelproblem kan få svårt att ta hand om sina barn på ett bra sätt. När barn växer upp i riskmiljöer ökar risken för att de i framtiden utvecklar psykisk och fysisk ohälsa. Därför är det viktigt att se till att både föräldern och barnet får det stöd och hjälp som de behöver.

Att ha en trygg uppväxtmiljö och en god relation till sina föräldrar är en skyddsfaktor för ohälsa, inklusive spelproblem. Föräldraskapsstöd kan därför vara en lämplig insats.

Föräldrars spelande och inställning till spel påverkar barnens inställning och spelande. Föräldrar bör därför se över sitt eget spelande.

5 kap 7 § HSL

Ett barns behov av information, råd och stöd ska särskilt beaktas om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med har ett missbruk av alkohol, annat beroendeframkallande medel eller spel om pengar.

Många ungdomar spelar om pengar

I Sverige är det 18-årsgräns för allt spel om pengar. Trots åldersgränser och att spelandet minskat bland unga de senaste tio åren har cirka en tredjedel av killarna och drygt en femtedel av tjejerna i åldrarna 16–17 år spelat om pengar det senaste året. Vanligaste spelen för tjejer är lotterier och nummerspel och för killar sportspel (inklusive vadhållning på e-sport), hästspel och poker.

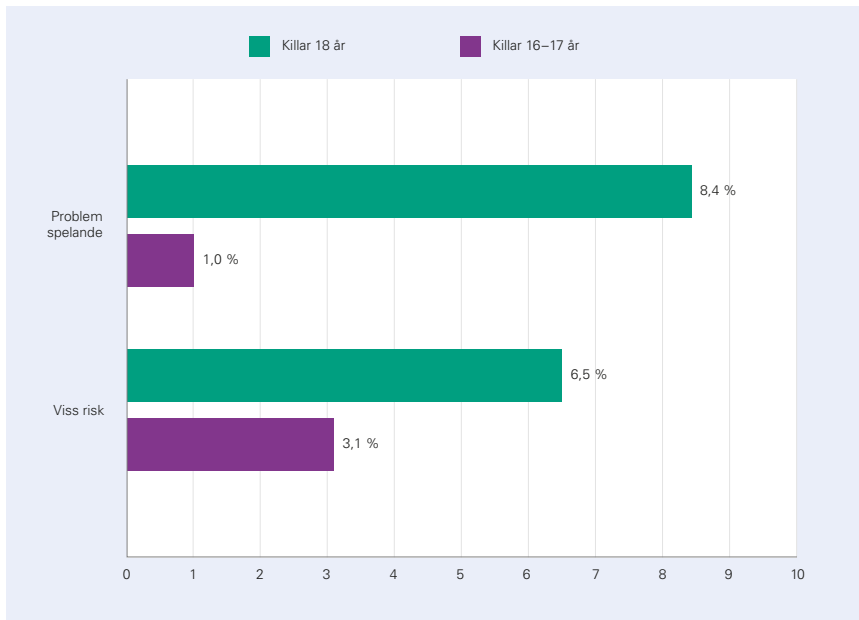
5 kap 5 § SoL

Socialnämnden ska aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk av spel om pengar bland barn och unga.

Skjut upp speldebuten

När barn och ungdomar spelar om pengar ökar risken för att de får spelproblem som vuxna. Därför är det viktigt att skjuta upp speldebuten, skapa spelfria miljöer, begränsa marknadsföringen och se till att unga med spelproblem får stöd.

ÅLDERSGRÄNSER SKJUTER UPP SPELPROBLEM

Diagrammet visar andelen med problemspel respektive viss risk för spelproblem bland killar 18 år jämfört med killar 16-17 år. Swelogs 2018.

Barnkonventionen ställer krav på samhället

Det förebyggande arbetet kring barns spel om pengar kan stärkas genom att vi utgår från ett barnrättsperspektiv. Barnkonventionen beskriver barns rättighet att få växa upp under goda villkor. Där nämns specifikt föräldrars missbruk och hälsa samt goda ekonomiska villkor.

Förebygg på flera nivåer och områden samtidigt

Vissa faktorer ökar respektive minskar sårbarheten hos individer och grupper. Dessa så kallade risk- och skyddsfaktorer omfattar både individuella egenskaper, det omgivande sociala nätverket och samhället i stort. Det är effektivare att stärka människors skyddsfaktorer, som social och ekonomisk trygghet, än att bara fokusera på att ta bort riskerna.

Vi behöver lära oss mer om hur risk- och skyddsfaktorer ser ut för olika befolkningsgrupper för att utforma effektiva förebyggande insatser. Figuren ger exempel på faktorer hos individen, det sociala nätverket och i samhället i stort som har en koppling till omfattningen och utvecklandet av spelproblem.

Spelproblem bidrar till ojämlikheter i hälsa

Spelproblem finns i hela befolkningen men är ojämnt fördelad, vilket bidrar till ojämlikheter i hälsan. Exempel på grupper med hög andel personer med spelproblem är personer utan högskoleutbildning, ensamstående utan barn, män och personer födda utanför Norden. Detta trots att det ofta är lägre andel som spelar i dessa grupper. Detta gäller dock inte män, som har högre speldeltagande än kvinnor. Fler män än kvinnor har någon grad av spelproblem. I gruppen med allvarliga spelproblem tycks könsskillnaderna vara utjämnade: cirka hälften av denna grupp är kvinnor enligt Swelogs 2018.

Det finns också socioekonomiska skillnader i konsekvenserna av spelproblem. De med lägre inkomst som har ett problemspelande har betydligt större risk att ha allvarlig psykisk ohälsa eller riskabel alkoholkonsumtion.

Social otrygghet och tidigare spelproblem ökar risken

Personer utan stabila och trygga levnadsförhållanden löper större risk att utveckla spelproblem och de har också svårare att ta sig ur problemen när de väl har uppstått. Olika livshändelser kan också leda till spelproblem, till exempel en separation, ett nytt förhållande, en närståendes död eller förändringar i ekonomin.

Om en person tidigare haft spelproblem, är risken stor att spelproblemen kommer tillbaka.

Broschyrens syfte är visa vikten av att förebygga problem med spel om pengar. Detta genom att ge en överblick över områdena spel om pengar och spelproblem. Spelproblem finns i hela befolkningen och därför behövs kunskap och insatser inom området. Spelproblem är ett folkhälsoproblem som ger negativa sociala, ekonomiska och hälsomässiga konsekvenser – inte minst för spelarens närstående. Genom att lära sig mer om omfattningen av spelproblemen i befolkningen och vilka som drabbas kan det förebyggande arbetet bli mer effektivt. Särskilt viktigt är kunskaper om barns utsatthet och att det förebyggande arbetet genomsyras av ett folkhälsoperspektiv. Broschyren vänder sig till sig beslutsfattare och personer som arbetar förebyggande vid myndigheter, regioner, kommuner, ideella föreningar och spelbolag.

Folkhälsomyndigheten är en nationell kunskapsmyndighet som arbetar för en bättre folkhälsa. Det gör myndigheten genom att utveckla och stödja samhällets arbete med att främja hälsa, förebygga ohälsa och skydda mot hälsohot. Vår vision är en folkhälsa som stärker samhällets utveckling.

Folkhälsomyndigheten